Alexander Benedictus. Collectiones medicinae.

s. l. a. et typ. nom.

Hain Repertorium bibliogr.

N. 806.

ALEXANDER BENEDICTVS VERONENSIS PHYSICVS MARCO SANVTO Veneto patricio senatori optimo. S.D.

Vbitaueram semper Senator optime in his medicinæ præceptis aliquid edere. quãdo quidem difficillimum nouerã In tanta rerum uetustate obscuritate: ac rubigine lucem aliquam uel nitorẽ: aut auctoritatem artibus his: quæ exoluerunt inuenire posse. Sciscꝫ qua nocte densissima hæc latuerint. Verum enim nobis occurrunt celeberrimi ueteres auctores atqꝫ exposterioribus: Theodorus Gaza: ac Hermolaus Barbarus: qui nuper his similia ꝑ tentarunt: tu quoqꝫ patrocinio tuo: ueteriqꝫ beniuolentia cum auunculo meo Ioãne Iacobo angelo physico. his diebus animũ ita mihi exacuisti: ut medicorũ nostrorum magnas ambages aĩorũqꝫ uarietatem pene incredibilem excitare non dubitauerim. Hoc dũtaxat libello qui ĩmaturus est editus. Eum enim curationes quotidianæ ususqꝫ & experientia concepere: Nec tamen est in dubio multis hæc nostra fastidio futura. a Galeni enim tempore quã plures lingua externa scripserunt: quo quidẽ barbaroꝝ feritas Italiã ĩuasit. Et magis litterarũ decus quã urbium ornamenta sustulit: ex qua nobili studiorum strage medicinæ uilitas orta est: inconstantissimaqꝫ oĩum artium facta. Delere enim aliorum instituta unicuiqꝫ fas erat: atqꝫ aliquid ex media (ut aiunt) barbarie rapere gloriæ erat. Nos uero nihil immutare nihil addere uiribus nostris. Sed priscam: ac romanam solummodo dignitatem tueri enitimur: quæ ex foecunda obesitate in his artibus sterili tabe pene confecta est. Inuentis itaqꝫ addere inter artium initia maxime decuit. Orpheus enim medentium primus sua placita constituit: quæ mox pythagoras sapientia clarus sustulit. Democritus deinde: & Asclepiades eiusdem præcepta ĩmutarunt. Is ætate magni Pompei rhetoricæ quoqꝫ magister erat. Hyppocrates item medicinæ priceps: ne nominatim omnia persequi uidear: sua medendi decreta condidit: & prima oĩum abdicauit: quem Galenus secutus est: totam fere medicinam: ad causarum agnitionem. Indiciorũqꝫ notitiam ad rerum qualitates: corporũqꝫ diuersas habitudines: atqꝫ gradus reuocando: nihil intẽtatum: inexpertũqꝫ relinquentes orbem uniuersum ita in sese circũegerunt ut reliqui omnes inscitia impudenda damnarentur: ac publicam salutem decoquere uiderentur: si quid sine Hyppocratis: atqꝫ Galeni auctoritate agere uellent: quæ omnia (ut diximus) turpi barbarorum colluuie foedarunt. Inter utriusqꝫ tempora: & nostri quoqꝫ latino sermõe licet pauci celebrati sũt: ĩter quos. M. Cato. C. Valgius. Põpeuis Leneus: Cornelius ac Plinius: operatricẽ: ac empiricen sectantes extitere infoelicibus medicinæ artis auspiciis: quando quidem huius theoriam prætermi-

sit romana grauitas:alioquin in cæteris uirtutibus oium gentiũ rapacissima:Desierũt paulo ante &bellorꝫ ruinis apud græcos medici:quorum iniuria in externarꝫ gẽtiũ laudes cessit.Hinc Auicẽne & Rasis:aliorũq; auctorꝫ uolumina intanta rerꝫ inopia recepta sunt. Hinc attonitæ quorũdam psuasiones p̃ciosa externa & aliena dũtaxat æstimantium:quæ item in latinũ male uertendo recentiores romanã :atq; græcã dignitatẽ relinquẽtes confusis rerꝫ nominibus ad ineptias redegere.Sunt & ipsis exemplaribus græca:latinaq; noia originem artis indicantia:quod in anatomicis & uenenatorꝫ libris:ac iis:quos de omnibꝫ morbis mẽbratim humanũ corpus grassantibus scripsimus : cõmunibus q; medendi præceptis satis liquido indicauimus . Tu igitur Senator magnifice has medicinæCollectiones quos græci aphorismos uocare maluerunt:in rerꝫ nostrarꝫ leuem p̃gustatõem suscipe:quæ de facili doctrina tua:ac auctoritate:si uolueris maliuolorum ictus sustinere poterunt.Vale.Venetiis.

COLLECTIONES MEDICINAE.

Alexandri Benedicti physici de medici : atq; ægri officio collectionum Caput primum.

Oni primum medici est:præter ea quæ religioni necessaria sunt:non multos ægros suscipe:Variis eim morbis & mẽs opprimitur:& corpus fatigatõe continua languet.

Prudentis medici ẽ insanabiles:ac desperatos morbos non curare:ne hoiem occidisse:qui forte sua interiturus erat:existimetur

Dubias ualitudies sine certa tamẽ despatõe suscipias:necessariis tamẽ ĩdicare oportet:rem ĩdifficili eẽ:alioquin uel artem malo uinci:uel te errasse inditio sit:

Satius ẽ tamẽ oĩbꝫ i rebus ãceps auxiliũ expiri:q̃ nullũ plurimorꝫ snia

Vehemẽti malo uehementi omnino auxilio opus est.

Succurrendũ semper parti maxime laboranti

Cauendum est in secunda ualitudine:ne aduersæ auxilia cõsumantur

Occursurus morbo nullus est:qui originem ignorat.

Hystrionis est exigui momenti morbũ attollere:quo plus exinde præstitisse uideatur.

Morbus quãdoq; q̃ p se exiguus ẽ:maior curãtis negligẽtia fieri solet

Non omnibus eadem remedia conueniũt:acciditq; ut quos ratio non restituit:temeritas quandoq; adiuuet.

Medici officiũ est:ut tuto:ut celeriter:ut iucũde curet:uerꝫ piculosa esse constat nimiã festinationem & uoluptatem.

Peregrina remedia sẽp q̃rere:& p̃ciosa dũtaxat ĩpudẽtis ẽ ostentatõis.

Catharticis uti uenenatis piculosum est:unde ad testamẽtorꝫ insidias sæpe oboritur occasio:in q̃ re & officinarꝫ fides necessaria est.

Aegrotantis ꝓprietates nosse oportet:cuiq; amica:que ue inimica sint intelligere.
Remedia naturæ munera nō ostendere:&in archanis habere nō decet perfidiæ:atq; auaritiæ crimine manifesto.
Alienam miseriam pudoris sociam indicare nefas est.
Magni medici se quādoq; errasse simplicius consitentur ne qui eodē errore quo illi decepti sunt decipiantur.
Cætera præsidia superat ægri gaudiū:atq; animi securitas: & si in pudore medicina quandoq; inueniatur.
Aeger obseqns eē debet domesticis:medicoq; precipue qui falli nullo mō debet:occulta.n.intēpantia soli ægro piculum īminere certū ē.
Nec cuiuis præsidium ꝓfitenti ualitudinis desiderio statim credatur: solis medicis occidendi impunitate relicta.
Carnificis ē pēdētibus fatis:& īter ipsos cruciatus īgēs pciū exposcere: uel morbū ꝓtrahere:uel dūtaxat emouere:ubi extrahere oīo opus est
Barbari benemerētibꝰ gratiā nō referūt:& ualitudīe cōflictātes multa ꝓmittūt:ad uitā exinde reuocati conuiciis inuicē ꝓsequuntur.
Famosi ueneni uires:aut abortiendi modū:uel quæ cōceptū īhibeant indicare scelus est.
Dubiæ ualitudini assidere medicus đbet:&uēaꝝ pulsu uires sæpe pq̄re re:cæterasq; notas:īspicere q &syderalis scīe haud ignarꝰ sit necesse ē
Aegro quæ bona sunt auguria denuntiare debet :si quid tamen mali minatur īfirmitas:necessariis tantum significare fas sit.
Simplicium effectus tenere sūma cura debet:ex quibus cōposita & nobilitatis & plebis auxilia:inuentu etiam facilia habentur.
Periti medici:manū nō ꝓtinus:ut ueniūt apprehēdunt: Sed primū hilari uultu resident.sermone leni solicitudinē submouēt: nā & medici cōspectus:ac alia multa de facili uenarum rationem turbant.
A recta rōne nuuq̄ discedēdum ē:& si nihil ꝓdesse uideatur: sic ab īcœptis pariter puersis statim:& si nihil obsuisse cernatur.
Variis auxiliis morbus expugnandus ē:alioqn cōsuetudo naturā facit
Prodest deniq; ægro in medendo spes:fidesq;:

Collectionum Caput Secundum.

Orboꝝ contrariæ qualitates contrariis expelluntur.
Intemperantem morbi qualitatem:uehementi :& mediocrem mediocri auxilio curare debemus.
Vehemētiora medicamēta:membris remotioribus conueniunt.
Superiora ītestina supne:inferiora iniecto clystere cōmode sanantur.
Validissima cā est:quæ morbū habitudini corporis contrariū excitat.
Vbi natura repugnat parum medicina prodest.
In acutis morbis ægre ꝓficitur:nā & ꝓfectus oīs tempore expletur.

Ex multa fame nimia satietas:aut ex multa satietate fames damnatur.
Ex nimio quoq; labore subitum ociũ:aut ex nimio ocio subitus labor sine periculo non est.
Cum quis mutare aliquid uolet:paulatim assuescere debet.
Ex itinere fatigatis: uel labore sudãtibus:aut a balneo uenientibus frigidi potus perniciosissimi sunt.
Ex tempestatibus pessimæ sunt:quæ uariant maxime obiter autũnus plurimos opprimit.
Corpora æstate relaxata subito frigore excipiuntur.
Senectutem longiores morbi exercẽt:acutis adolescentia implicatur.
Si quis plenior:speciosiorq;:ac coloratior supra consuetudinẽ factus ẽ sine suspitione esse non debet quando quidem neq; in eodẽ habitu subsistere:neq; ultra ꝑgredi potest:fere igitur ruía quadã reuoluitur
In oĩbus corporis affectibus longior distantia tutiorem curatõnem ꝑmittit. Si uero materia omnis effusa est ꝓpinquitas præfertur.
Priusquã in diuersum materiam abducas:membri dolores sedato: Cauendũ ꝙ ne ad principalia uiscera eadem superferatur.
Principalia corporis membra medicamentis de facili læduntur.
Cerebro ac iecori frigidiora nõ sine metu imponũtur: quæ & neruos offendunt.
In periculosis morbis:ĩ quibus uirium deliquium timemus: dilatis auxiliis a uehemẽtiori cathartico incipiendum ẽ:alias leniori utendũ.
Locorum transitus ex graui in salubrẽ utilis est.
Media hyeme aut æstate aluũ trahere:aut secare:aut adurere malũ est.
Maxima in medendo difficultas ẽ:cum cã eiusq; effectus contraria auxilia requirant:ut colicis cruciatibus contingit.
Senibus tremulis nihil prosunt medicamenta.
Scamoniũ medicinas oẽs exacuit:ꝙ & stomacho inimicũ perhibetur.
Frigesaciendi & excalsaciendi Par tempus est. In illo metus:in hoc audatia maior:calidis enim natura gaudet.
Hũectãdi:atq; exiccãdi uires pari metu ferũtur:uerũ hoc uelocius euẽit
Natiua caliditas humido temperato gaudet.
Sponte exiccari corpora nõ mirum est:calefieri uero naturale non est.
Vehemẽtior caliditas materiam in lapidem conuertit. Si corporis meatus introclusi sunt.
Habitum corporis frigidum calefieri haud facile est Si iam constiterit si increscit quã facillime.
Frigida rursus habitudo initio celerius cædit calidis:q̃ calida frigidis.
Calida corpora ægre frigesiũt:ægrius uero frigidiora calidis uicũtur.
Immodica corporis frigiditas:mortis imaginem refert.
Immodicus calor siccitatem contrahit:frigus uero humiditatem.

Otium ac balneorum usus corpus humidum reddit:quod & uinum modice epotum efficit.

Collectionum Caput Tertium.

Enuioribus magis ságuis:pléioribus uero caro magis abūdat:
Tenuiores sanguis detractionem facilius sustinent pinguiores læduntur.
Vires corporis magis ex uenis q̃ ex ipsa specie dignoscuntur:
Mittere sanguinẽ usum habenti expeditissimum est:ignaro uero difficillimum
Ex omni humore nihil sanguis dimissiõe nocentius.
Arteria ĩcisa neq; coit neq; sanescit ut ságuis uehemẽter erũpat efficit:
Ex larga sanguinis detractõe mali generantur humores.
Missio sanguinis adeo nõ ꝓdest ut etiã interdum maxime noceat.
Eadem siquã largissima fit aluum sæpius sistit.
Interest nõ quæ ætas sit:neq; quod in utero geratur:sed quæ uires sint:imbecillo.n.cuiq; male sanguis emittitur.
Integra atq; exigua sanguis materia reliquis uitiatis humoribus male demitur.
Venisex:qui partius:aut timide uenã incidit uires tuetur:uerum quando q; crassior materia intus retinetur
Qui confidentius latum uulnus infert:serius id sanescit:ueloriusq; animæ defectum inducit:uerum magis expurgat.
Latior scalpellus hyeme:æstate acutior esse debet.
Supinis uena incidenda est:ne anima deficiat.
In febre ardenti detractio sanguinis quandoq; obest.
In febribus q̃bus neruorum contractiones accidunt:a sanguis detractiõe abstinendũ est:& si necessaria alioquin uideatur.
In periodica febre modicus demitur sanguis :si rigores præsertim uehementissimi sunt.
Bilis furor:atq; pituitæ cruditas ĩportunã sanguinis missionẽ seqtur
Certum tempus nõ circũscribit sanguis dimissio:obiter ruptis:cõuulsis:ex alto de lapsis:qui & si paulo ante cibum sumpserint protinus demenda materia est.
Adolescentibus exiguum sanguinis mitti conuenit:neq; nulli post lõgos morbos:aut a crapula.
Ventriculo aluoq; astricta metus est sanguinem extrahere.
Fastiditis tediũ abstergendũ est uenisex:priusq̃ uenam incidas:ex qua largius profluuiũ &si rarũ ẽ quotidiana extractõne quæ modica sit nocentius est.
Hyemẽ austro perflante sanguis recte mittitur.
Tardius sanescit ictus:quo quid magis dolet.

Post sanguis dimissionē cibo modico utendum ē in qua uehementer deligare:& præteritos ictus non uitari importunú est.
Obesis deliganda brachia sunt uehementer:macris laxius.
Profluente sanguine raro:suppresso frequenter anima deficit:nisi largius educatur.

Collectionum Caput Quartum.

Vmecta:atq; calida corpora alui deiectionem haud difficulter ferunt.
Aluus cita macris tenuibus membrisq; mollibus nocet.
Biliosis alui deiectio grauis est:ac præparce uiuentibus.
Importuna deiectio neruoꝝ contractionem minatur.
Pueris senibusq; temerarium est aluum soluere.
Hyeme:ac æstate ægre uenter soluitur.
Insuetis plurimum obest deiectio.
Materiæ motus modum indicat:stomachi nāq; fastidium uomitū suadet:uentris punctiones alui ductionem inuitat.
Membris certi meatus sunt:uesica iecoris gibbo:cauo ītestina respondent.
Immodica exinanitio cum plurimum malas febres excitat.
Ventre a fluxu ꝑmature confirmato:ac morbo aliquo ob id superueniente aluum concitare rursus oportet.
Materia quæ unius naturæ est:in uentre facillime continetur: atq; perficitur : q̄ uero uaria sūt uario uentris motu contrahuntur.
Qui recta uictus ratione uixerit:nec uomitu nec alui ductione eget.
Assumpta sæpius medicamēta ubi sanguis missio necessaria sit:febres faciūt:ob id ꝓpostero usi sūt mō qui a prima purgatōe nō qeuerunt
Biliosis uomitus:catharticūq; mox ocium prodest.
Cum bilem ruffam trahimus:& scamonio opus est :q; myrobalanum dicunt:addimus:ut uirus auferat.
Ventrem deiicere ubi intestina apostemata sunt damnatur.
Febre correptis:aluus soluta salubrior est uomitu.
In uentris fluore:cum incocta profluunt uomitus nocet.
Vētrem aut uomitum cōcitare:cui corpus integrum est uertigines uētrisq; dolores facit:male q; materia soluitur.
In uomitu:aut alui deiectione:uno exinanito humore:& alio incipiente:corpus recte purgari indicium est.
A purgatōibus somnus plenior ægrum magnifice exonerasse ostendit.
Sitis quoq; uehementior:bene purgati infirmi nota est.
Quæ ex naribus medicamīe extrahuntur:hydropises extenuant.
Torti hoc est inexplanatæ linguæ uehementiora medicamenta male

sustinent.

Qui catharticis non assueuere:his uti nõ debent:neq; stomacho desectiquibusq; humor lentus est ac tenax.

Si præcordia tenta sunt:cathartica assumpta nocent.

Inflãmatis humoribus:opilatisq; meatibus:medicamenta non dantur donec corrigantur uitia.

Qui ex stagno aquam bibunt:quiq; liene non laborant medicamenta facilius ferunt.

Ante uentris purgationem somnus prodest:uires enim intendit.

Ab imbecillibus catharticis uigiliæ præferuntur somno enim medicãminis uis remittitur.

Epoto medicamento exercitationes male sunt.

Qui calidæ atq; infirmæ habitudis sunt:crudiq; stomacho:ptisana aut rhoiton iis conuenit:mox medicamento tutius utuntur.

Cathartica syrio ardente febres afferunt:a quarum potu comedere aut bibere:siue dormire:nisi exacto opere nocet:alias uentrem contrahũt

Pilulæ cum iis quæ eiusdem effectus sunt cogi debent.

Oris resolutio aluo cita sanatur.

Duobus uti catharticis indie temerarium est.

Longinquior materia difficilius attrahitur.

Salis plurimus usus:ante catharticum nocet.

Senectuti:ac quibus infirmia ilia sunt:deiectiones obsunt:quæ interdum aluo cita tentantur.

Iecoris dolor:qui a sanguinis dimissione: aut uentris purgationibus accidit:aqua calida pota sanatur.

Quotidiano medicamentorum potu natura uitiatur obiter:qui iis assueuere q̃ citissime periclitari certum est.

Siccæ habitudinis corpora acriori medicamento læduntur

Si aluus leui medicamento nõ mollitur:quies indicanda est.

Vbi sanguis missio sola mederi põt:medicamentum superaddere malum est:inflammationes enim facit.

Pilulæ uetustate induratæ pessimæ sunt: nec nimium recentes laudantur.

Collectionum Caput Quintum.

Ibi potusq; crassæ materiæ damnantur uias enim corporis intercludunt.

Nihil ægrotantibus utilius tempestiua abstinentia: quæ tempore & modo & genere quæritur.

Aeger neq; superuacua materia onerandus: neq; imbecillitate perdendus.

Cibus simplex laudatur:sapores & condimenta perniciosa.

Plurimo cibo indiget qui increſcit.
Qui nimio cibo utuntur:corpora non augent:
Valentiſſimæ materiæ cibis uti debent athletæ:agricolæq.
Valitudo ignota:aut inedia uincitur:aut indicatur.
Omnis curatio contrariis præſidiis curatur:uerūq abſtinentia: uictuſq ratio ſine periculo plerunq ſanat.
A fame cibo plurimo:ac malo uti perniciosum eſt.
Quo acutiores morbi ſunt:eo minus cibo indigent.
Si quis in acuta ualitudine linquit animus ab imbecillitate reſecimus: nec largius quidem:
Quæ genitale ſemen augent:lactis quoq abundantiā faciūt :quæ e diuerſo genituram extingunt:huius quoq inhibent copiam.

Collectionum Caput Sextum.

N febre ardenti frigidam dari largius uetamus ſi ſtomachus imbecillus eſt.
Si inter morbi initia materia nimium feruet ſtatim ducenda: alioquin digerenda.
Inſtantibus quartanis theriaca præclare medetur.
In quartanis nunquam neruorum contractiones fiunt. in quibus & diaueratrum datur :& in tertianis diaſcamnoium:circuitus enim ſoluunt.
Panis frigida madens febricitātibus appetētiam excitat.
In acutis febribus uehementes dolores periculum minantur.
Alba urina in cauſode dolorem capitis nuntiat.
Cauſodem ſubitus horror reſoluit.
Senectutem ardens febris raro ſolet offendere:alias pniciosa.
Ipſo acceſſionis die nihil præter uomitum tentādum.
In febre cibus offerendus non eſt:nam q̄ nō integro corpori infertur de facili corrūpitur: iter oīa tamē tpa:īclinātē febre minus dānatur.
Inſtante morbo:ſatius eſt q̄ incipiente:omni tamen tempore defectis ſubueniendum eſt.

Collectionum Caput Septimum.

Apillorū defluuiū quod ætate contingit nūq̄ reſtituitur.
Seruari non poteſt cui cerebrum mēbranæq inciſæ ſunt.
Percuſſo cerebro:uel membrana bilioſus uomitus inſequitur: ac nerui diſtenduntur.
Vrina ueterinariæ ſimilis præteritos capitis dolores oſtendit.
Frontis dolore quod ob ſimilitudinem ouum dicitur:in faciem dormiunt.
Ventrem mollire capitis doloribus utile eſt.
Immodicis uigiliis tuſſis intercedens mortifera eſt.

Obliuio quæ sanis spōte prouenit comitialem morbum:aut lethargi-am:aut apoplexiam denuntiat.

Vlcera quæ in sanientibus accidunt pestifera sunt.

Vertiginosis senibus apoplexia facile imminet.

Si in comitiali morbo mens læsa est:aut neruorum facta resolutio:ualitudini spes non est.

Morbus comitialis ante pubertatem ortus quandoq; finitur.

Apoplexiam pronuntiant:nocturnæ suppressiones:quæ & morbū comitialem:uel insaniam præsagiunt.

Dementia sæpe in comitialē morbū uertitur:aut contra.

Morbus comitialis frequens exitialis est:quem neruorum contractiones antecedunt.

Melancholicis sanguinem frequēter dimitti:apoplexiam:uel similem morbum portendit.

Apoplexiæ si febris accidit:ubi abscessus causa non fuerit triduo æger insepultus eē debet:quo decretorio quādoq; tpe morbus finitur.

Neruoꝝ uitia tolluntur plurima:si occipitio studes.

Ebrietas neruis nocet:& conceptum inhibet.

Qui colicis sæpe laborant:in neruorum resolutionem incurrunt

Infantium urina uiridis neruorum contractionem : uel resolutionem prædicit.

In uulnere neruorum contractiones exitiales sunt:& quæ ex aresaciēte causa oriuntur.

Frigida æstate superiniecta membris : frigidam neruorum materiam discutit:si uires adsunt.

Cum stupent cerebro membra exitium denuntiant.

Cum membri stupor perseuerat neruorum uitia præsagit.

Timere ex somno mali morbi inditium est.

Somnus statim a crapula aurium uitiis nocet.

Distillationes frigidæ febre maturantur:calidæ accenduntur.

Quibus capitis distillationes fluunt:raro pleuretici fiunt.

Austris caput humorem sæpe recipit:qui mox aquilone sine intermissione distillat.

Sternutamenta partum adiuuant:conceptum uero expellunt.

Vbi sternutamenta frustra tentantur:uires corporis inualidæ sunt.

Collectionum Caput Octauum.

I cum oculorum uitiis capitis dolores sunt:hi prius discutiendi:mox oculorum malis medere oportet.

Nihil oculis coitu nocentius.

Crapula nocet oculis:magisq; qui a cibo statim dormiunt.

Supinus somnus:ac uigiliæ moderatæ oculis prosunt.

Sanguinis frequens dimissio oculorum claritati obest.
In epiphoris oculorum:uel eorum uitiis omnibus caput oleo perungere:aut auribus instillare:perniciosum est.
Lippienti medetur deiectio.
Frequentiores in cibo lactucæ claritati oculorum nocent.
Surditati ueteri difficulter succurritur.
Surdi quandoq; fiunt:ubi biliosus fluxus uentris substiterit
Surditati aurium nihil biliosa aluo utilius.
Faucium tumoribus sub lingua uena utiliter secatur.
Angina in peripnemoniam quandoq;:uel in precordia tēdit:ac pimit
Qui anguiæ morbo intereunt:iis prius nerui contrahuntur.
Auriū purulentia importune persanata:uertigines oculorum excitantur:redeunte haud dubio tolluntur.

Collectionum Caput Nonum.

Or nullo abscessu afficitur:quod si diu mala habitudine affligatur nūq̄ sanatur.
Defecti uino statim recreantur.
Vinum dilutius pueris:senibus mœratius conuenit.
Crocum cordis uitalibus medicamentorum uires defert:stœcas uero capiti.
Febres putridæ cordis caliditatem:& humiditatem arguunt.
Materia quæ peripneumoniam:aut pleuresim facit:si ad cordis uitalia pertinet protinus necat.
Humorum omnium superuacua exinanitio cordis uires offendit.
Corde sponte frigefacto:aut calefacto: aresactoue phthisis certam originem habet.
Cor humectum febre putrida sæpe periclitatur.
Circa præcordia ortis ulceribus: sanguis ex sinistra nare profluens: mortem subitam prænuntiat.
Immodicus cordis tremor:animi prius defectū:mox interitum affert.
In cordis affectibus:auferre causam:ac quæ hylaritatem custodiunt addere:oportet.
Odorata omnia cordi conueniūt:fœdiq; odoris locorum cruciatubus
Animi defectio:si perseuerat insanabilis est.
Concitatæ uomitiones:anime extinctæ speciem reuocant:nisi sudore deliquerit:in quo casu etiam extremorum ligaturæ obsunt.
Asma senibus difficilius est.
In laterum doloribus:si materia in.xiiii.diebus non excreatur uomica oboritur:quæ rursus si.xl.diebus non purgatur tabes subit.
Pregnantibus :senibusq; laterum dolores lætales sunt.
Aqlonibus uere pleuretici fiunt:æstate item ac autumno pluuioso.

Pleuresis:quæ excreationibus sanguineis non leuatur: suppurationes interiores:ut diximus:aut exitium portendit.
Pulsus arteriæ distẽsus:pleuretico piculū minatur ꝑserti si uires nō sūt
Saliua nigra in.viii.die ĩcipiens:pleureticis malū:ꝑsagium indicat.
Phthisicis autumnus contrarius.
Infantes aphthisi facilius liberantur:
Phthisicis pustula in spatulis orta fabe magnitudine ultra.lii.diẽ mortem minatur.
Pleureticis:nihil utilius sanguinis missione:quibus medicinæ stupefacientes plurimum nocent.
Pleuretici:qui conualuere: si rursus errore: seu temeritate reciderint: haud dubio moriuntur.

Collectionum Caput Decimum:

Caliditas stomachi nō naturalis:lactuca comãduca cōciliatur.
Stomacho æquales medicinæ propitiæ sunt.
In expertis aut dubiis leues primo uomitiones dari debent.
Exercitationes ante uomitum laudantur.
Ad uomitiones si uinum datur copiosius bibi debet.
Bibliosi æstate:ac meridie presertim tuto uomunt.
Cholera utiliter macris per uomitiones effunditur.
Qui leuamentum non prestat uomitus inutilis est.
Crebræ uomitiones grauidis:auribus:dentibus oculisq; nocent:
Sanguinem per uomitum emitti malum est.
Stomachi uulnus non sanatur.
Ad stomachum infirmum:uarii humores effunduntur.
In uentre calido bilis generatur plurima: presertim si cibus biliosus assumatur.
Frequens medicamentorum usus stomacho officit.
Stomachus qui faciliter sentit:temere quoq; læditur.
Mens commota nimia crapula de facili discutitur.
Morbi uentriculi iextricabiles imbecillum hominem reddunt: obiter ægre sanantur.
Ventris prospera habitudo:pinguia adamat:quæ & firmissimæ materiæ cibum facilius concoquit.
Veratro optime uere purgamus:autumno tollerabiliter:si id in usu est
Ante ueratri potum pinguibus:& humidis uescendum est.
Veratrum ægris non semper prodest:sanis semper nocet.
Pura corpora ueratro læduntur:neruorum enim contractiones facit.
In omni stomachi cathartico aliquid stypticum addendum est.
In affecto stomacho:ubi materia dubia est.hieræ compositio prodest.
Stomacho calido aqua gelida nocet usum non habenti.

Cum stomachum cathaplasmatis refrigeras: ne pulmones: aut iecur lædas cauendum est.
Oleosa & pinguia stomacho inimica sunt.
Qui uenerem coarguũt:stomacho consulunt.
Difficili uomitu stomachus uexatur.
Dolor stomachi ex aqua frigida interdum lætalis est:ex quo & colicus dolor exoritur.
Si stomachi dolore pustula in dextro crure ĩnascatur:in.xxvii.die ægri exitum portendit:in quo tempore dulcia supra modũ adamant.
Si uentris affectu:pustula in supercilio orta nigra fabæ magnitudinis: quæ in ulceris genus mutetur:mortifera est
Morborum fere omnium causa est stomachi infirmitas
In longis morbis:languens appetitus damnatur.
Sitim sedat somnus.
Stomacho sicco:corpus aresit:humido hydropises prænuntiantur.
Stomachi habitudo sicca :diutina uix corrigi potest.
In fortiori stomacho cibus tenuissimæ materiæ uitiatur.
In stomachi affectu:si super oculo ulceris genus paruum apparuerit:ciceris magnitudine partim rubens:partim uiride:superueniatq; mentis delirium:in.xvii:die mortem portendit.
In leua dormire stomacho utile est:in dextra materiam p aluũ educit.
Pueri amplexus citra sudorem stomachũ corroborat.
Vomicæ stomachi calidæ siliqua ægyptia sæpe data medetur.
Ventris & intestinorum in fluxionibus: acida eructare securitatis nota est.
Aluus nigra sanguini atro similis repentina periculosa est:si etiam sine febre sit.
Nauseæ in pestilẽtia malum præsagium est.
In decretorio tempore uomitus ægrum a spasmo liberat:idem & comitiales morbos:& lethargiam sanat.
Contra singultus infinitos uomitus prodest:idẽ & nephreticus utilis:
Corporis uires proterit:mœror:fames:dolor:nec minus grauis odor.
Sanguis uomitiones: & nigræ bilis malæ diiudicantur deterioresq; quæ uariant.
In febre sanguinẽ euomere periculosum est:alias quãdoq; iuuat.
Vehementis clysteris infusio uomitum sedat.
Si uomitus materia causa est:uomitiones medentur.
Calida pedes lauari:ac extrema fricari uomitiones sedant idem p̃stat & somnus
Ex febre ardẽti uel iædia freq̃ns singultus malum augurium est.
Singultus infiniti ex ictu capitis lætales sunt.

Singultus crebri:circa crisimũ tẽpus:neque spẽ neque metũ ꝓmittũt.
Singultus sternutamento finitur.
Si uomitu singultus non discutiũtur:ac rubescant oculi: stomachi aut cerebri apostema significant.
Singultiẽtibus suppuratio in lateribus nata ĩ ortu solis mortẽ ꝑsagit.

Collectionum caput undecimum.

N iecoris remediis ducere uentrem ubi urina cienda sit:uel cõtra maxime damnatur.
Iecoris medicamenta uehementer contrita dari debent.
Abscessibus iecoris dulcia nocent:præsertim calida.
Epaticos stomachicos q; faciei color per se indicat
Iecore male coquente facies:oculi q; tument.
Ventris fluxus initio carnis loturæ similis cum cibi appetentia frigora indicat:cum stomachi uero tedio humoꝝ corruptoꝝ nota est.
Ventris fluxus:ubi corpus calidæ naturæ est:in uirulentiam:mox in fecem cõmutatur:qui sanguis adustus dicitur:cum plurimũ hæc omnia præcedit cholerica deiectio.
Ventris profluuium:si corpus frigidum est incongelatum sanguinẽ exinde ĩ diuersam materiã transformatur.
Deiectio rursus saniosa:uel carnis loturæ similis:infirmam iecoris cõctionem ostendit.
Alba excrementa uixque cõfecta:digerendi & attrahendi uim inualidam significãt:uaria uero corruptam digestionem ostendunt
Retrimentoꝝ læuitas:albedoque attractricẽ uirtutẽ uiciatam indicat.
In fluxu sanguinis styptica remedia iterdũ nocent:obiter aperiẽtia:ac recreãtia arromatis exiguo addito ex moero præferuntur.
Iecoris dolore:pruritus occipitii:pollicisque pedis:ac pustula citra collum nata:ægri perniciẽ die quarto præsagit:quod augurium urinæ difficultas si affuerit magis confirmat.
Abscessus iecoris:si ad lienẽ trãsfertur:laudatur e diuerso piculosus ẽ.
Abscessus si calidus est:siue in dextro siue in sinistro latere:ægrũ plurimum inquietat.
In morbo arcuato durum fieri iecur perniciosissimum est.
Puro iecoris apostemati:nullũ præsidium est:si uetus malum est.
Passum iecorariam uentris deiectionem facit.
Ventris profluuium:quo corpus affligitur:si contrahitur leuat:Si profluit lædit:ac ediuerso.
Senibus in longa ualitudine fluxus metum facit.
Aqua intercus uitio iecoris fere semper oritur.
Lienis magnitudo hydropa miatur:uel corporis maciẽ.
Hydropisis nocentior est:quæ ex acuto morbo oritur:uel quæ in cali-

do:ac sicco corporē incœpit.

Hydropici ex lienis:q̄ ex iecoris duritie facilius sanantur.

Ex lōga hydrope dyspnoea :aut crebri anhelitus:uentrisq; profluuiū: triduo interitum prænunciat.

Gingiuarū:& oris ulcera in hydrope mortem minantur.

Aqua quæ cutem subierit:si simul omnis effunditur :lætalis.

Hydrops quæ iecoris apostemati superuenit:difficulter sanatur.

Collectionum Caput Duodecimum.

Ysentericis post aurem sinistrā enata pustula erui magnitudine:sitisq; iteruenies in.xx.die mortis præsagia sunt.

Intestiorū & stōachi læuitas: q̄ torminibus oritur egrū p̄cipitat

Alui deiectiones ex atra:crassaq; bili non sanantur.

Aquosa deiectio:quæ mox unctioni similis profluit damnatur.

In dysentericis neruorū contractiones uomitiones: singultus crebri: ac dementia deniq; :dira auguria sunt.

Balbi uentris fluxu facile periclitantur:alias (ut diximus) ægre medicamentis purgantur.

Si in pueritia mollis est aluus:eadem in senectute contrahitur :& e̊ diuerso.

Qui uentris profluuio moriuntur:iis primum uena formicans percipitur:mox intermoritur pulsus.

Iliacus morbus nisi resolutus est intra.vii.diem:lætalis est.

Colicus dolor ui pestifera quandoq; regiones & prouincias occupat: lætiferaq; contagia immitatur.

Febricula colicos dolores sanat:si ex spū:uel phlegmate oriūtur.

Ex iliacis doloribus uomitiones & singultus crebri:ac deliratio dirū augurium faciunt.

Ex stranguria iliacus dolor:in.vii.hominem rapit:nisi febris cum sudore præsidium afferat.

Pregnantibus tenasmus exitialis est.

In febris initio mortuæ tineæ ī remissiōe uero uiuæ p̄ aluum transmissæ spem prænuntiant.

Cum hemorrhoydas resecamus: singulatim eas auferimus : ī qua curatōe una demū dimittenda:alioquin ægro exitium minari.

Ani fistula iterius secanda non est:alioquin inuoluntario excrementa emittuntur.

Collectionum Caput Tertiūdecimum.

Enum exulcerationes:q̄ uesice facilius sanantur.

Vesicæ calculi pueritiam:renum uero senectutem infestant.

Calculi morbus ad posteros trāsit:iō hæreditariū malū dicitur

Pinguiores renum calculi:uesicæ uerō maciē solicitant.

Vrinæ difficultatibus:si tenasmus superuenerit in.vii.die exitium portendit:nisi profluuium malo subueniat.
Melancholicos iuuat moderata uenus.
Nimia uenus corpus eneruat:& febres acutas:& ardentes excitat:colicosq; dolores iritat.
Oris graueolentia nimia quandoq; oboritur uenere.
Infirmi stomacho tutius uenerem negligunt.
A crapula uel inedia libido damnatur.
Corrumpitur nimia salacitate fœcunditas.
Ebrietas conceptum inhibet.
Pedes oleo feruentis naturæ peruncti uenerem stimulant:
Viri hyeme:fœminæ:æstate salaciores sunt.
Qui nudis pedibus ambulant:libidinem extingunt.
Veneris imaginationes nocturnas leuat semen lactucæ ex uino potum.
Vuluæ uitiis iecoris habitus corrumpitur: unde aqua intercus sæpe oritur.
Steriles fœminas infirmas esse: uerum fœcundas celerius senescere haud dubium est.
Si nidor fœminarum naturalibus subditus ori respondet:fœcunditatis nota est.
A mensibus si natura humens est:conceptus non admittit.
Vbi hyemem nothus:ac uer aquilo perflant abortiendi periculum ē:
Mammis cucurbitula imposita mulierum menstrua sistit.
Si grauidis ubera emoriuntur:abortus imminet.
Vbi gemini in utero sunt:si alterum uber emoritur: alterum partum enectum esse indicium est.
Pregnantem citra quartum:aut ultra septimum mensem:purgare metus est.
Quibus menses in totum præmature subsistunt:citius moriuntur:
Vuluæ strangulationes:quæ retardatis mensibus fiunt: minoris periculi sunt:quam quæ retento genitali semine accidunt:
Vuluæ strangulatus autumno magis sentiuntur.
Suffusæ sanguine mammæ furorē uenturum esse testantur.
Mulier sanguinem uomens profusis menstruis liberatur.
Quæ mensibus non purgatur:sanguinis ex naribus profluuio tuta est
Locis laborantibus: aut difficulter parientibus sternutamenta prosunt.

Collectionum Caput Quartūdecimum.

Inum ieiunis potum articulis nocet.
Podagrici morbi a maioribus sæpe contrahuntur.

Ver podagras magis iritat:autumnus minus excitat.
Podagræ ueteres:quæ uario humore proueniũt sanari nõ possunt.
Podagras quandoque uarices ortæ sedant.
Coxe dolor ex cruditate oritur:uerũ & locoꝝ dolore sæpe cõtrahitur.
Articularius morbus:membra resoluit.
Ischiadicos inurere sũmũ præsidium est.
Biliosa podagra:q̃ medicamẽtoꝝ usu nimio pmitur pniciẽ minatur.
Huic item uomitus magis q̃ deiectio subuenit.
Articulorũ uitia:si iuuenes tentarunt:neqꝫ callũ ĩduxerunt. Solui possunt:maxime qꝫ torminibus:aut alui deiectione.
Insaniam emendãt uarices enatæ:aut per ora uenaꝝ subita sanguinis profusio:aut tormina.
Membra quæ resoluũtur:si non mouentur:& emacrescũt. ĩ pristinum habitum non reuertũtur:magisqꝫ Si uetus malũ est:uel senectuti acciderit.

Collectionum caput quintũdecimum:

Omnia exiccantia non mordentia carnem alunt.
Vlcera in alia parte corporis q̃ in carne sita:omniaqꝫ: quæ rotunda sunt:difficulter complentur.
Instans suppuratio discutienda est: subsistens resoluenda :increscens utroqꝫ modo oppugnanda est.
Cæra inter unctiones additur:ne rerum uires protinus elanguescant.
Gulæ ulcus ex uulnere cum plurimum lætale est.
Viscida:atqꝫ styptica ui cicatricem inducimus.
Vlcera exiguo nutrimento uincuntur:balneoqꝫ initio læduntur.
Suppuratis : uulneribus ue neruosis linamento opus non est.

FINIS.

woryty.

Odciski Drzeworytów, które to

ze swej Drukarni do

Jagiellońskiego w darze